

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR ONGIDA VATANPARVARLIK TUSHUNCHASINI SHAKLLANTIRISH

Qadamova Gulbadan Bekpulat qizi

UrDPI Pedagogika fakulteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni, uning mazmuni, metodlari va usullari haqida fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlari: vatanparvarlik, rolli o'yin, sport musobaqalari, teatr o'yinlari, hikoya metodi, tadbirlar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ongida vatanparvarlik tushunchasini shakllantirish – bu murakkab va uzoq davom etadigan jarayon bo'lib, u bolaning shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Bu yoshda bolalar atrof-muhitni o'z sezgilari orqali qabul qiladi, ya'ni ular uchun Vatan, avvalo, o'z oilasi, uyi, bog'chasi, mahallasi, shahridan iborat bo'ladi. Shu sababli vatanparvarlik tarbiyasini bolalar uchun tushunarli va qiziqarli shaklda olib borish muhimdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri – ularga milliy qadriyatlarni anglatish, o'z yurtining tabiatiga mehr uyg'otish, davlat ramzlari va tarixiy shaxslar haqida oddiy, sodda til bilan tushuntirishdir. Bolalar uchun Vatan tushunchasi dastlab u yashayotgan joy, ota-onasi, do'stlari orqali shakllanadi. Shu sababli tarbiyachilar va ota-onalar birgalikda bu jarayonda faol ishtirok etishlari kerak.

Vatanparvarlikni shakllantirishning samarali usullaridan biri – milliy bayramlar, tarixiy sanalar va muhim voqealarni nishonlashdir. Mustaqillik kuni, Konstitutsiya kuni, Vatan himoyachilari kuni kabi bayramlar bolalarga ona yurtining qadrini tushunish, unga bo'lgan muhabbatni his qilish imkonini beradi. Bunday tadbirlar davomida bolalar milliy kiyimlarda chiqish qilishlari, Vatan haqidagi she'r va qo'shiqlarni kuylashlari, davlat ramzlari va bayrog'ining ma'nosi haqida

tushuncha olishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachilar tomonidan ushbu bayramlarning mazmuni oddiy va qiziqarli tarzda tushuntirilishi lozim. Masalan, mustaqillikning bolalar hayotiga ta'siri, Vatan tinchligi va mustahkamligining ahamiyati haqida hikoyalar orqali tushuntirilsa, bolalarda ushbu tushunchalarga nisbatan qiziqish uyg'onadi.

Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun maxsus vatanparvarlik burchaklari tashkil etilishi muhim. Ushbu burchaklarda davlat madhiyasi, bayroq, gerb, buyuk ajdodlar suratlari, tarixiy yodgorliklarning fotosuratlari joylashtirilishi bolalarning milliy qadriyatlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Tarbiyachilar bolalar bilan birga ushbu ramzlarning mazmun-mohiyatini tushuntiruvchi suhbatlar o'tkazishlari, ularda Vatanga bo'lgan mehr-muhabbatni yanada mustahkamlashlari lozim. Shuningdek, bolalar uchun teatr va sahnalashtirilgan chiqishlar orqali vatanparvarlik tarbiyasini singdirish ham samarali usullardan biridir. Milliy kiyimlarda chiqish qilish, xalq qo'shiqlari va madhiyalarni kuylash, sahna ko'rinishlarini tashkil etish orqali bolalarda milliy o'ziga xoslikka bo'lgan qiziqishni oshirish mumkin. Teatr o'yinlari orqali bolalar tarixiy voqealar va shaxslar haqida tushuncha olishlari, milliy qadriyatlarga bo'lgan mehr-muhabbatini oshirishlari mumkin. Bu usullar bolalarning yoshi va qiziqishlarini inobatga olgan holda tashkil etilishi lozim.

Bolalarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishda xalq og'zaki ijodi ham katta ahamiyat kasb etadi. Ertaklar, maqollar, topishmoqlar, dostonlar orqali bolalar milliy urf-odatlar, tarixiy shaxslar va yurtning go'zalligi haqida tushuncha hosil qiladilar. Masalan, "Alpomish", "Go'ro'g'li" kabi xalq dostonlari bolalarda jasorat, Vatan himoyasi, do'stlik va fidoyilik kabi tuyg'ularni shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Shuningdek, vatanparvarlik mavzusida yozilgan bolalar adabiyotlaridan foydalanish, ularga buyuk ajdodlarimiz haqida sodda va tushunarli tarzda hikoyalar aytib berish ham muhimdir. Bolalar ertak va hikoyalar orqali qahramonlik, mehnatsevarlik va fidoyilik kabi qadriyatlarni anglab yetadilar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda sport va jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining ham o'rni beqiyosdir.

Chunki sport bolalarda jismoniy baquvvatlik, intizom va g'alabaga intilish kabi sifatlarni shakllantiradi. Harbiy-vatanparvarlik yo'nalishidagi o'yinlar, masalan, "Kim chaqqon?", "Bayroqni himoya qil!", "Vatan himoyachilari" kabi o'yinlar bolalarda jamoaviy ruh, o'z yurtiga bo'lgan mehr va fidoyilikni shakllantirishga yordam beradi. Bunday o'yinlar orqali bolalar Vatan himoyasi va vatanparvarlikning asosiy mohiyatini amaliy tarzda anglashlari mumkin. Sport musobaqalari, estafeta o'yinlari orqali bolalarda jamoaviy hamkorlik, liderlik va fidoyilik hissi rivojlanadi.

Shuningdek, bolalar uchun "Men vatandoshim bilan faxrlanaman" loyihalarini tashkil etish ham samarali natija beradi. Ushbu loyiha doirasida bolalar mamlakatimizning mashhur shaxslari – olimlar, shoirlar, sportchilar, san'atkorlar, tarixiy qahramonlar haqida qisqa ma'lumotlar olishadi, ularning jasorat va mehnatlari bilan tanishadilar. Bunday loyihalar bolalarda milliy g'ururni shakllantirish bilan birga, ularga ibrat bo'ladigan namunalarga ergashish istagini ham uyg'otadi. Tarbiyachilar ushbu loyihalar orqali bolalarni qiziqtirish uchun turli rang-barang plakatlari, suratlar, rasmlar va qisqa video lavhalardan foydalanishlari mumkin.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida vatanparvarlik tarbiyasini samarali amalga oshirish uchun muassasa pedagoglari, psixologlari va ota-onalar o'rtasida hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Tarbiyachilar ota-onalar bilan uchrashuvlar, seminar-treninglar tashkil etish orqali bolalarning tarbiyasida milliy qadriyatlarga katta e'tibor qaratish lozimligini tushuntirishlari kerak. Chunki bolalar oila muhitida o'rgangan odatlarini maktabgacha ta'lim muassasasida yanada mustahkamlashlari mumkin. Shu sababli ota-onalar farzandlari bilan birga vatanparvarlikka oid faoliyatlarda faol ishtirok etishlari, bolalar bilan milliy qadriyatlar va Vatan haqida suhbatlar uyushtirishlari muhimdir.

Bolalarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish uzoq davom etadigan tarbiyaviy jarayon bo'lib, bu jarayonda o'yin va mashg'ulotlar asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalar uchun dunyoni anglash, yangi bilimlarni o'zlashtirish va muayyan hissiy munosabatlarni shakllantirishning

eng tabiiy usuli – o‘yin faoliyatidir. O‘yinlar orqali bolalar vatanparvarlik tushunchasini o‘zlari sezmagani holda qabul qiladi, shuningdek, Vatan, millat, tarixiy qahramonlar, davlat ramzlari kabi tushunchalar ularga yaqin va tushunarli bo‘lib boradi. Shu sababli, maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida tarbiyachi va pedagoglar bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda turli o‘yinlar va mashg‘ulotlar tashkil etish orqali vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishlari lozim.

Bolalar uchun harakatli, rolli, didaktik va teatr elementlari asosida uyushtiriladigan o‘yinlar eng samarali pedagogik usullardan biri bo‘lib, ular vatanparvarlik tarbiyasida ham juda muhim o‘rin tutadi. Masalan, "Kim chaqqon?" nomli harakatli o‘yinda bolalar Vatan himoyachilari obraziga kirib, kuch-quvvatlarini sinab ko‘rishadi. Bu o‘yin ularning jismoniy rivojlanishiga foyda berish bilan birga, harbiy-vatanparvarlik kayfiyatini ham shakllantiradi. "Men qayerda yashayman?" nomli didaktik o‘yin bolalarga o‘z shahrini, qishlog‘ini, davlatining diqqatga sazovor joylarini tanishtirishga yordam beradi. Ularga Vatan haqida ko‘proq ma‘lumot berish uchun "Vatanim madhiyasi" o‘yini orqali O‘zbekiston madhiyasini eshitish va tushunish imkoniyati yaratiladi, bu orqali bolalar ona yurtga bo‘lgan muhabbatni his qiladilar.

Shuningdek, teatr va badiiy ijodiy mashg‘ulotlar ham bolalarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Tarbiyachilar bolalar bilan birgalikda milliy ertak va hikoyalarni sahnalashtirish orqali ularning ona yurtga bo‘lgan qiziqishlarini oshirishlari mumkin. Masalan, "Jaloliddin Manguberdi", "Amir Temur", "Alisher Navoiy" kabi tarixiy shaxslar haqida sahna ko‘rinishlari orqali bolalar o‘z milliy qahramonlarini tanib boradilar, ularning yurtga qilgan xizmatlari haqida tushunchaga ega bo‘ladilar. Shuningdek, milliy kiyimlar kiyib turli sahna ko‘rinishlarida ishtirok etish bolalar uchun nafaqat qiziqarli, balki vatanparvarlik his-tuyg‘ularini shakllantirishda ham samarali usul bo‘ladi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim muassasalarida vatanparvarlik tarbiyasini samarali amalga oshirish kelajak avlodning milliy g‘urur va iftixor tuyg‘usi bilan tarbiyalangan, yurt taqdiriga befarq bo‘lmagan, madaniyatli va bilimli shaxslar bo‘lib voyaga yetishiga zamin yaratadi. Bu esa, o‘z navbatida,

mamlakatning barqaror rivojlanishi va kelajak avlodning mustahkam mafkuraga ega bo'lishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduqodirov A. Vatanparvarlik tarbiyasining asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
2. Abdurahmonova D. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasida milliy qadriyatlarning o'rni. – Toshkent: Fan, 2020.
3. Axmedova M. Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
4. Bo'ronov S. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Egamberdiyev A. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy-axloqiy tarbiya. – Toshkent: Ma'naviyat, 2017.
6. Ergashev I. Milliy qadriyatlar asosida tarbiya berishning pedagogik asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.